

NEDERLANDSE LOKALE
PUBLIEKE OMROEPEN

NLPO

twente

NLPO Reader over...serial investigative journalism

Inhoud

Ten geleide

Woord vooraf

Samenvatting

Inleiding

Nawerk

Hoofdstuk 1

Wat is lokale journalistiek in serial investigative perspectief?

Hoofdstuk 2

Wat zijn de ervaringen van lokale media met serial investigative journalism?

Hoofdstuk 3

Wat zijn de do's en don'ts bij serial investigative journalism?

Hoofdstuk 4

Wat moet een lokale omroep kennen en kunnen om serial investigative journalism te bedrijven?

Hoofdstuk 5

Welke (social) media kun je het beste inzetten?

Hoofdstuk 6

Hoe voorkom je valkuilen en missers?

Hoofdstuk 7

Wat is de opbrengst van de lokale serial investigative journalism?

Hoofdstuk 8

Welke tips en trics kunnen een omroep verder helpen?

Colofon

Tekst en samenstelling: Piet Kaashoek,
Bureau Context
Projectbegeleiding: Rob Freijssen, NLPO
Vormgeving: de Toekomst, Hilversum

Ten geleide

Op 1 maart 2020 is de pilot *journalistieke professionalisering lokale publieke mediadiensten* van start gegaan. Twintig projecten van 26 lokale publieke omroepen hebben subsidie van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek gekregen. Een bedrag van 4,4 miljoen euro werd beschikbaar gesteld door het Ministerie van OC&W. Dat was bedoeld voor het aanstellen van journalisten in diverse functies. Zij dienden de continuïteit, de spreiding, de diepgang en de kwaliteit van het nieuws te verbeteren.

Elke geprofessionaliseerde lokale omroep zag tijdens de eerste coronagolf in maart 2020 de bezoekersaantallen op websites en social-mediakanalen toenemen. Als gevolg van beperkingen van de ‘intelligente’ lockdown, zochten Nederlanders nieuws dichtbij. Ook de waardering voor lokale journalistiek nam toe. Televisie-uitzendingen, YouTube-feeds en websites van lokale en streekomroepen scoorden goed. Tijdens de tweede coronagolf (eind 2020 – begin 2021) veranderde de houding van het publiek enigszins. Waardering ging over naar wantrouwen. Ook daar berichtten de lokale media over. Link artikel > [Villa Media](#) (2020) en > [Villa Media](#) (2021). De waarde van en waardering voor lokale journalistiek wordt onderstreept in het rapport van het > [Commissariaat voor de Media](#) (2022).

Tegelijk toonde de coronacrisis ook de kwetsbaarheid van de lokale omroep aan. Door het wegvallen van (lokale) adverteerders, moesten lokale omroepen aanspraak maken op het Tijdelijk Steunfonds voor de Lokale Informatievoorziening. Verder bleven door de angst voor corona oudere vrijwilligers thuis. Het voorzien in een continue stroom nieuwsberichten, het garanderen van de kwaliteit van de nieuwsvoorziening en het zoeken naar nieuwe invalshoeken kwamen in het gedrang.

In het rapport > [Lokale media: niet te missen](#) (2020), komen aanbevelingen voor om de lokale nieuwsvoorziening op peil te houden. Het rapport merkt eerst een aantal problemen op. Onder meer de (on)mogelijkheid van veel lokale nieuwsproducten om de bestuursmacht en de grote

spelers zoals woningcorporaties, gezondheidsinstellingen te controleren. Een factor die opspeelt, is de afwezigheid van stabiele financiële middelen. Het bereik van lokale media is eveneens een probleem dat zich aandient. Jongeren en etnische minderheden weten vaak de lokale media niet te vinden. Positief zijn de samenwerkingsvormen van streek- en lokale omroepen.

Het rapport komt met zes aanbevelingen, waaronder het scheppen van een helder beleidskader voor koepelorganisaties (RPO en NLPO). Verder het stimuleren van samenwerking tussen streek- en lokale omroepen. Ook het verplaatsen van financiering van streek- en lokale omroepen van gemeente naar Rijk. Tevens het verhogen van de bijdrage per huishouden. Er moet een landelijk dekkend netwerk van mediafondsen voor lokale en regionale mediaproducties komen. Ten slotte de mogelijkheid om lokaal journalistiek talent te laten instromen. Het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek heeft een evaluatierapport van Stoom naar Stroom uitgebracht over deze pilot. Dit rapport tref je > [hier](#) aan.

Nu is de tijd aangebroken om de balans op te maken hoe de pilot in de vorm van lokale onderzoeksjournalistiek bij 1Twente heeft gefunctioneerd en wat de opbrengsten zijn. Het effect is dat een nieuwe werkwijze is ontstaan. Berichtgeving over thema's in serievorm. Een serie berichten als lapjes aan een lappendeken. Waardoor diepgang, achtergrond en (historische)context ontstaat. Daarover gaat deze reader.

Woord vooraf

(bestuursvoorzitter NLPO)

De laatste tijd staat de lokale journalistiek en dan ook met name de lokale publieke omroep in de spotlights. En met goede redenen. Terwijl Den Haag steeds meer taken bij de gemeenten legt, neemt ook het belang van de rol van waakhond van de lokale media steeds verder toe. Beslissingen die gemeenten nemen, raken inwoners direct. Juist daarom is het belangrijk dat de lokale journalistiek op orde is. De lokale democratie heeft onafhankelijke journalistiek nodig ter controle gemeentebestuurders, schreef de VNG in 2020 al.

Een taak die prima past bij de lokale publieke omroep. De lokale omroep signaleert, agendeert, verbindt en kan zo nodig ook activeren. De wereld staat niet stil en lokale omroepen evenmin. Tussen maart 2020 en maart 2022 hebben in totaal 26 lokale omroepen meegedaan aan de pilot 'journalistieke professionalisering lokale publieke

mediadiensten'. Met dat geld is in sommige gevallen een basisredactie opgezet en in andere gevallen heeft de lokale omroep ervaring op kunnen doen met vernieuwende vormen van lokale journalistiek.

Een van de voorbeelden van wat men extra heeft gedaan tref je aan in deze reader over serial investigative journalism. Streekomroep 1Tweente heeft in de afgelopen periode veel ervaring opgedaan met deze bijzondere vorm van (onderzoeks-)journalistiek. En dat is niet onopgemerkt gebleven! De NLPO heeft deze reader uitgebracht, zodat de hele sector er kennis van kan nemen en eventueel kan toepassen. Wat ging er goed? En welke valkuilen kun je beter vermijden? Dat lees je hier terug. Veel leesplezier!

Marc Visch

Directeur-bestuurder NLPO

Samenvatting

Serial investigative journalism is een vorm van onderzoeksjournalistiek. Daarbij spelen signalerende, controlerende en onthullende elementen een rol. De werkwijze bij 1Twente.nl daartoe is samen te vatten in een zes stappenplan: (1) kies een lokaal onderwerp, (2) verzamel bronnen, (3) maak een explainer, (4) start een publicatiereeks, (5) haal wederhoor bij overheden en instituties, (6) update geregeld het dossier. In alle gevallen: sluit aan bij het lokale publiek.

Omdat een lokale omroep het plaatselijk publiek bedient, verplicht deze zich (1) de inwoners te informeren, (2) hen erbij te betrekken, (3) het publiek laten reageren, (4) gebruik te maken van social media, (5) het stappenplan aan redactie en inwoners uit te leggen. Dit voorkomt dat het thema van een dossier doodbloedt, dat de focus vervaagt en dat bronnen afhaken.

De kennis en de vaardigheden die gewenst zijn voor het bedrijven van serial investigative journalism zijn: de redactie gaat in het thema op zoek naar **waarheid**, gebaseerd op controleerbare **feiten**. Het **publiek** krijgt steeds een stem. De **feiten** worden altijd **gecheckt** en de **macht gecontroleerd**. Verder zwengelt de redactie het **publieke debat** aan. Zij is gericht op het zoeken naar **oplossingen** (constructive journalism). Verder is kennis van **lokale bronnen**, het doorgronden van het plaatselijke **dna**, het kennen van het **dossier** en het gericht zijn op de **actualiteit** noodzakelijk. In het gebruik van sociale media zet 1Twente.nl zowel Facebook als Instagram in. De redactie twittert vooral over de dagelijkse actualiteiten.

Valkuilen en missers voorkomt 1Twente.nl bij een dossier door (1) goed vooronderzoek uit te voeren, (2) een heldere verhaallijn te kiezen, (3) voortdurend de focus op het thema te houden en

(4) feedback aan bronnen en medewerkend publiek te geven. De opbrengst van serial investigative journalism bij 1Twente.nl zijn 19 volwaardige dossiers en zes series met artikelen. Sommige dossiers bevatten meer dan 70 publicaties met een doorlooptijd van enkele jaren.

Als tips en trics geeft de redactie van deze lokale omroep het volgende mee aan wie een dergelijke aanpak wil uitvoeren: vraag steeds om hulp aan burgers. Houd het thema altijd lokaal omwille van maximale betrokkenheid. Stay tuned. Vergeet vooral niet de basisregels van het vak, zoals het stellen van de journalistieke vragen: 5 W's en de H. Zorg ervoor dat je niet te vroeg of overhaast met publicaties begint. Het gaat er bovenal om de feiten te laten spreken en geen eigen meningen of opvattingen in een verhaal te brengen zonder feitelijke onderbouwing. Zorg dat de dossiers overdraagbaar zijn. Ten slotte zijn in twee gevallen moed en durf wenselijk: experimenteer met vorm en inhoud, bijvoorbeeld een **> fietstocht** met behulp van een mobiele telefoon in het 'water dossier'. Visualiseer waar dat mogelijk is. Plaatjes en bewegend beeld zeggen meer dan 1000 woorden. In het armoededossier spelen **> acteurs** een aantal cases van 'armoede in Enschede en Hengelo' na.

Inleiding

Wie lokale journalistiek met onderzoek en dossiervorming wil uitvoeren, moet zich eerst de vraag stellen waaraan onderzoeksjournalistiek in een lokale of streekomgeving moet voldoen. En ook: hoe verloopt de stroom van informatie naar nieuws lokaal of streek? Kovach & Rosenstiel (2021) formuleerden in hun *Elements of Journalism* tien stappen die journalistieke informatie tot nieuws maken:

- 1 Ga op zoek naar de waarheid
- 2 Wees gericht op het publiek
- 3 Let op het checken van feiten
- 4 Wees onafhankelijk
- 5 Controleer de macht
- 6 Faciliteer het publieke debat
- 7 Wees nieuwswaardig en relevant
- 8 Publiceer begrijpelijk
- 9 Hanteer ethische normen
- 10 Ga uit van eigen en andermans verantwoordelijkheid

Concreet gaat een omroep in de omgeving aan het werk om de waarheid rondom een probleem, onderwerp of dossier feitelijk vast te stellen. Dat houdt in dat lokale journalisten over ten minste vijf journalistieke competenties moet beschikken. De

eerste en misschien wel de belangrijkste competentie is dat alle publicaties gericht moeten zijn op het *lokale of streekgebonden publiek*.

In de tweede plaats is een journalistieke *research houding* van wezenlijk belang. Journalisten stellen vragen bij een onderwerp, zijn kritisch bij de antwoorden. Vragen door indien gewenst en zijn niet bang voor autoriteiten. Ze zijn 'niemands vriend'. Ten derde gaat het erom de *juiste productie te maken* die precies bij het onderwerp, het dossier en het publiek past. Dat kan de ene keer een YouTube-item zijn, de andere keer een podcast over het thema dat nieuwswaarde heeft of een vervolg op de website van een dossier van langere adem. Het gaat niet zozeer om alleen de waan van de dag te volgen, maar om het juiste product precies op maat gemaakt bij het onderwerp te brengen.

Vervolgens moet een journalist openstaan voor *nieuwe (vertel)vormen*. Er zijn social media die prima ingezet kunnen worden om bepaalde doelgroepen te bereiken. Denk aan TikTok, transmediale story telling op Instagram, quizen, publieksdeelname aan debatten e.d.

Hier is een kanttekening op haar plaats: Een omroep die zich richt op serial investigative journalism heeft mogelijk niet iedere week een nieuw verhaal. Maar soms ook wel. Sterker nog. Deze vorm van slow journalism, waarbij de focus ligt op een thema

(bijvoorbeeld armoede, energie, water), heeft een lange adem. De omroep kan meer dan een jaar met bepaalde dossiers bezig zijn en valt er onder de streep soms meer maar ook wel minder over te vertellen. Maar door bezig te gaan met een stadstema wordt de redactie bijna verplicht om geregeld bijdragen te maken over het thema om het verhaal 'aan de gang' te houden en bij de inwoners beweging te creëren.

Omdat bepaalde thema's langdurig op de lokale media-agenda staan, krijgt het publiek informatie die steeds meer diepgang en context krijgt. Diepgang omdat er allerlei aspecten van het thema aan de orde komen. Context omdat de duiding en de historische lijnen bijna vanzelf in een thema terechtkomen. Met een voorbeeld: Hadden mensen lokaal in vroeger tijden ook te lijden aan gebrek aan drinkwater? Was er toen ook al sprake van wateroverlast in natte seizoenen?

Omdat thema's zich lenen voor storytelling maakt de omroep gebruik van allerlei verschillende platforms. Van TikTok, Instagram tot deelname aan quizen en debatten. Bij de afronding van een thema gaat er altijd 'een strik' om.

Ten slotte toont de journalist een *reflecterend vermogen*. Is kritisch op eigen handelen, wil samenwerken om een beter resultaat te krijgen, probeert nieuwe vormen uit, kijkt waaraan het publiek behoefte heeft en biedt hulp waar dat mogelijk is.

Hoofdstuk 1

Wat is lokale journalistiek in serial investigative perspectief?

Het bedrijven van onderzoeksjournalistiek die leidt tot dossiervorming, vraagt van een omroep helderheid over de stappen die moeten worden gezet? Welke werkwijze hanteert de redactie? Wordt die ook door alle medewerkers van harte onderschreven en uitgevoerd?

Bij het doen van onderzoek in een lokale omgeving spelen allerlei factoren. Onderzoek veronderstelt 'graven'. Kijken welke feiten bij een probleem spelen. Spitten en op zoek gaan naar die feiten. Die inspanningen zijn van kwantitatieve aard (de hoeveelheid tijd die gaat zitten in onderzoek, raadplegen van bronnen). Een tweede optie is om kwalitatief onderzoek te verrichten (vragen en doorvragen, data verzamelen en patronen ontdekken die er nog niet eerder waren, nieuwe mediavormen aanwenden). Een combinatie van beide typen onderzoek zijn zeker wenselijk.

Door onderzoek te verbinden zijn er drie soorten journalistiek mogelijk in een lokale of streekgebonden omgeving:

1 Signalerende onderzoeksjournalistiek. Deze vorm is gericht op het opsporen van overtredingen van wetten, regels of fatsoensnormen, door overheid, bedrijven, organisaties of individuele personen. Er gaat een signaalfunctie uit van deze vorm.

2 Controlerende onderzoeksjournalistiek. Dit is onderzoek gericht op de toetsing van beleid of het functioneren van overheid, bedrijven en andere organisaties, inclusief het blootleggen van onbedoelde of ongewenste (neven)effecten. Gaat feitelijk om controle van de macht. Dat kunnen overheden zijn, maar ook organisaties (woningcorporaties, gezondheidsinstellingen, grote bedrijven die in de regio actief zijn).

3 Onthullende onderzoeksjournalistiek. Doel van deze manier van onderzoeken is om maatschappelijk relevante veranderingen in de samenleving, zoals sociale, economische, politieke en culturele trends te onthullen, bloot te leggen, aan te kaarten. Als een lokale of streekgebonden omroep doet aan deze vorm van onthullende journalistiek, dan kunnen reputaties geschaad worden. Het checken van informatie en het plegen van hoor en wederhoor is in alle vormen dringend gewenst.

Het effect van deze drie vormen kan zijn dat bijvoorbeeld de macht moet inleveren. Concreet dat wethouders moeten opstappen, dat bedrijven hun klanten moeten vergoeden, dat instellingen hun beleid moeten aanpassen.

De redactie van 1Twente.nl ontwikkelde een eigen manier van onderzoek om de publicatiestroom rondom een thema op gang te brengen. Voor podcast beschreven door Ratering (2019). Internationaal aan de orde gesteld door Holm, A. B., Haagerup, J., & Kvam, H. (2022). De stappen in volgorde van zo'n serie publicaties over een thema:

Stap1 Keuze van een lokaal onderwerp

Bij de keuze van een lokaal onderwerp past een helder definiëring van een onderzoeksvraag. Meteen met een voorbeeld aan de hand van de praktijk bij 1Twente.nl. De redactie van 1Twente.nl heeft ervoor gekozen om het probleem van een ondernemer centraal te stellen.

Deze slepende kwestie rondom ondernemer Gertjan Ardesch begon met de onderzoeksvraag: Hoe zit het precies met de rechtszaak van de gemeente Enschede en ondernemer Ardesch? Welke uitspraken deed de rechter en gaven partijen in het (huur)conflict daaraan gevolg? Hoe betrouwbaar is de lokale overheid als het om burgers gaat die een conflict hebben met het bestuur?

De casus Ardesch in vogelvlucht:

De hele zaak draait om een zakelijke relatie die Ardesch met de gemeente Enschede heeft. Ardesch huurde ruimten in de Spinnerij op het Oosterveld en leverde diensten als koffie en inrichting voor ruimten in andere panden waarvoor voorlopig geen bestemming was (CeeCee op de Brouwerij, Roombeek). Ardesch kreeg een afrekening over 2014 tot en met 2016 voor de gehuurde ruimten die, volgens hem, niet klopte. Pogingen om de afdeling Vastgoed te overtuigen van de fouten, liepen op niets uit. Begin november 2016 kwam er een aanmaning van een incassobureau. Ardesch moest 32.000 euro achterstallige huur betalen. Binnen twee dagen. Begin 2017 nam de gemeente de vordering weer over en probeerde met Ardesch contact te leggen om de zaak te bespreken. Dat lukte niet. De gemeente spande een rechtszaak aan. De rechter oordeelde dat de vordering onjuist was: er waren maar een maanden huur achterstallig en Ardesch moest drieduizend euro betalen.

Stap 2 dataverzameling vooronderzoek

Om de verhaallijn te kunnen bepalen is het noodzakelijk eerst een feitenrelaas op te bouwen. De redactie ziet zich voor de vraag gesteld: wat is er feitelijk aan de rechtszaak tegen ondernemer Ardesch voorafgegaan?

De feiten in deze casus op een rijtje:

- gemeente koopt in 2003 spinnerij op industrieterrein Oosterveld voor 13 miljoen euro (9 miljoen uit gemeentekas);
- verbouwing voor 1 miljoen euro in 2006-2008;
- exploitatie gebouw van 2008-2017 als ondernemerscentrum met verlies;
- Ardesch meldt als huurder-klokkeluis in 2016 dat een potentiële koper (vastgoed bedrijf Walas) een slechte naam heeft in gemeenteland;
- Ardesch krijgt een aanmaning dat er een betalingsachterstand is van twee van zijn bedrijven actief op de spinnerij: een is voor het pand, het andere voor facilitaire diensten;
- In 2017 koopt vastgoedbedrijf Walas de spinnerij voor 3 miljoen euro. Onderaan de streep een fors verlies voor de gemeente Enschede.

Stap 3 explainer en een website dossier maken

In een explainer laat de redactie van 1Twente weten welke vragen en kwesties aan de orde komen. Het is zaak dat het publiek alle feiten in context krijgt en zelf kan oordelen op welke manier beide partijen in dit conflict met elkaar omgaan. Wie zijn de spelers in dit conflict? Dat zijn Gertjan Ardesch, de ambtelijke top van de gemeentelijke vastgoedafdeling van de gemeente Enschede, de bestuurders in dit geval de verantwoordelijke wethouder, de raadleden, de nieuwe eigenaar van de spinnerij.

Stap 4 beginnen met publiceren

Op 23 oktober 2020 start 1Twente.nl het dossier Ardesch, > [LINK](#). In de studio een gesprek van 14 minuten waarin de verslaggever hoofdrolspeler Ardesch aan het woord laat. Hij geeft een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen vanuit het perspectief van de benadeelde.

Stap 5 wederhoor bij organisaties / overheden

Een goed gebruik in de journalistiek is de inzet van wederhoor. Als twee of meer partijen een conflict hebben, dan is het logisch dat beide partijen zich over de zaak uitspreken. In de kwestie-Ardesch begint 1Twente.nl met het dossier na de

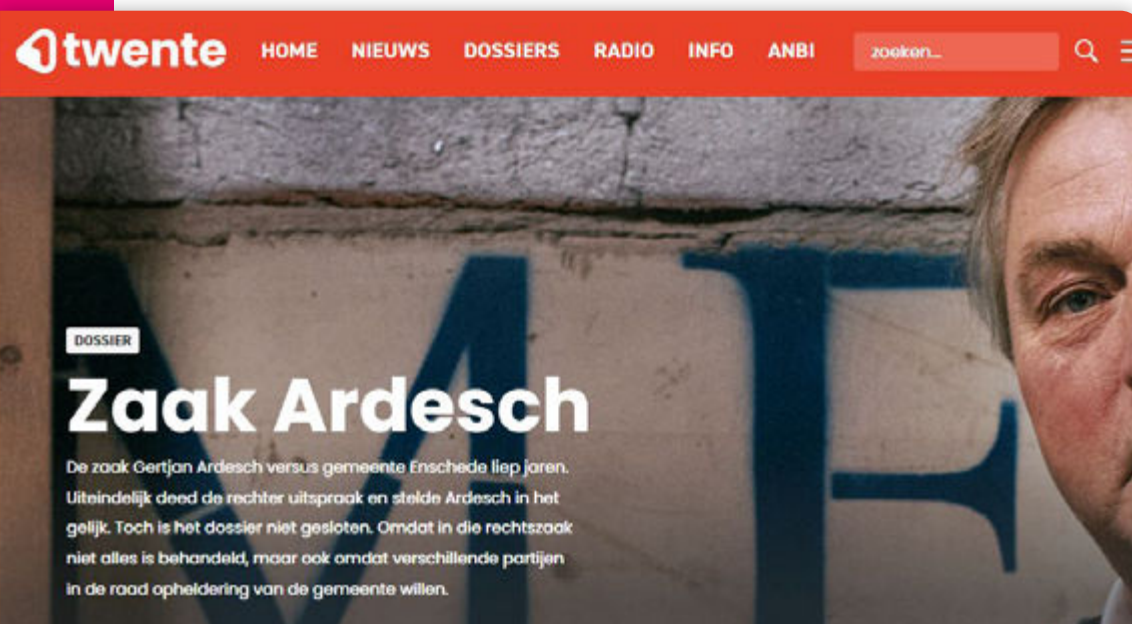

Fig. 1.1. De zaak Ardesch: conflict tussen een ondernemer en de gemeente Enschede.
Bron: ?

gerechtelijk uitspraak in het conflict. In de vervolberichtgeving komt de gemeente aan het woord in de persoon van de verantwoordelijke wethouder Jeroen Diepemaat. Hij ontkent dat de gemeente heeft gefaald, al maakt hij melding van het feit dat een gerechtelijke procedure het ultieme middel is.

Stap 6 dossier opvolgen met updates

In de vervolberichtgeving zoekt de redactie naar mogelijke oplossingsrichtingen. Hiermee sluit 1Twente.nl aan bij zogenaamde *constructive journalism*. In het artikel van McIntyre & Gyldensted (2017) wordt het zoeken naar een oplossing een positieve bijdrage genoemd. Het vergroot het vertrouwen van de burger in de journalistiek. Duidelijk wordt dat in een conflict tussen ondernemer en gemeente die laatste partij de diepste zakken heeft als het om gerechtelijke procedures gaat. > [LINK](#)

In totaal besteedt 1Twente.nl aan de kwestie Ardesch in het gelijknamige dossier 19 aparte verhalen, die als grote gemene delers steeds de strijdende partijen en de effecten daarvan in beeld brengen. Ook de gemeenteraad, met name de oppositiepartijen beginnen zich met de controversie bezig te houden. Dat sommige 'kleinere' dossiers verstrekende gevolgen kunnen hebben, maakt 1Twente.nl duidelijk op 6 oktober 2021. De kop boven het stuk laat niets aan helderheid open:

Signalen van angstcultuur bij de gemeente Enschede: incidenten of patroon?

In het stuk aandacht voor de bestuursstijl in Enschede: transparant, maar het mag niet pijnlijk zijn voor de gemeente. Als voorbeeld voert 1Twente de casus Ardesch op:

De casus Ardesch in vogelvlucht:

In de context van de verhalen die gisteren verschenen - over de afdeling Juridische Zaken - is een van de bevindingen uit het onderzoek naar de zaak Ardesch opvallend. In die zaak spelde de gemeente-advocaat de Nationale Ombudsman en vervolgens jarenlang de gemeenteraad iets op de mouw. Willens en wetens, in samenwerking met de klachtencommissaris en de top van het gemeentelijke Vastgoedbedrijf. bron: 1Twente.nl, > [LINK](#)

Stap 7 afsluitende strik erom

Om een dossier af te ronden organiseert 1Twente.nl een debat, fietstocht, longread, fototentoonstelling. In het geval van Ardesch past nog geen strik, want het gevecht gaat verder. De Enschedese ondernemer krijgt nog geld van de gemeente voor geleverde diensten. Hij bezit geen middelen om zijn centen via de rechtbank binnen te halen. De advocaatkosten kan hij niet dragen.

Fig. 1.2. Studiogesprek met hoofdrolspeler Gertjan Ardesch
Bron: ?

1.3. Wethouder Jeroen Diepemaat over de kwestie-Ardesch in bericht van 27/12/21
Bron: ?

10

Hoofdstuk 2

Wat zijn de ervaringen van lokale media met serial investigative journalism?

Een van de omvangrijkste dossiers handelt over water in Enschede. Om te komen tot de keuze van het thema ‘water’, is eerst binnen de redactie een stevige discussie op gang gekomen.

Waarom water? Het lijkt een saai onderwerp. Al snel bleek dat water in Enschede een groot thema was waarmee een groot deel van de bevolking te kampen had. Het was dus niet zo gek dat veel inwoners aanhaakten bij het thema. Er kwamen steeds meer verhalen. De procedure die 1Twente volgde was de vraag:

(1) Waarom ‘water’ als keuze voor een lokaal (Enschedees) onderzoeksdossier met de titel: Enschede aan Zee.

Het startpunt was dat er in huizen waar het tientallen jaren droog bleef plotseling water in de kelders stroomde. Uit dat ene verhaal volgden andere en uit vervolgonderzoek van 1Twente bleek een groot deel van de Enschedeërs wateroverlast te hebben. In het bijzonder zijn de mensen die wonen aan de Tolstraat in Glanerbrug de klos. De vraag was: waar komt het water vandaan? Aanvankelijk ontkende de gemeente dat er een probleem was. De bewoners zijn het zat. Een van hen verwoordt het zo:

Andra Muller: “Als het droog blijft, dan weet ik dat we die dag tenminste kunnen douchen en normaal naar het toilet kunnen. “Het hoeft maar even te regenen en er zijn problemen. “Dan hoor je het riool al borrelen, zoals ook deze week. Regent het langer of harder, dan komt het water via doucheputjes en het toilet omhoog. Er zijn bewoners die een natte doek op het toilet leggen, tegen de stank.” (bron: 1Twente, > [LINK](#))

(2) Om antwoord op de waarom-vraag te krijgen gaat de redactie van 1Twente researchen en schakelt deskundigen in. Om welke deskundigen gaat het dan? Bij het begin van het

dossier ‘Water en Enschede’ was de vraag: wat te doen in tijden van te veel water en wat te doen in periodes als er een tekort is aan water. Zo kwam de redactie in aanraking met de gemeente en met de Universiteit Twente. Op dat instituut hadden studenten een slimme regenton ontwikkeld. De ton is gekoppeld aan buienradar en dient als waterbuffer zodat bij een excessieve regenbui het water wordt opgevangen en niet allemaal in het riool terecht komt. De ton buffert het water en laat het automatisch weer weglopen voordat er een nieuwe plensbui aankomt.

Fig. 2.1. Slimme regenton, ontwikkeld door studenten van UT
Bron: 1Twente, 5/3/2019

Bij het researchen van een onderwerp heeft elke redactie te maken met of een particulier belang (een burger of een kleine groep belanghebbenden) of een collectief belang (iedereen heeft met het probleem (wateroverlast/- te kort, covid, armoede, energierekening) te maken. De redactie van 1Twente.nl zette op 15 maart 2019 bij het dossier 'water' een enquête in.

Bij het uitzetten van deze vragenlijst over het thema water (-overlast; -tekort; -inperking) kwamen er 2500 reacties op de vragen binnen. Een enorm aantal. 1Twente gebruikt diverse kanalen. Dat is ook het verschil met de krant. Bij het dossier water merkte de redactie: Als je succes boekt, dan maak je mensen opmerkzaam. Zo ontstaat een zwaan-kleef-aan principe. Steeds meer mensen en instellingen doen mee. 1Twente is meer dan een fly on the wall. Behalve de inzet van een vragenlijst communiceert 1Twente eveneens met een krant en met een waterfietstocht. Doel is om zoveel mogelijk mensen bij het dossier te betrekken. Voor het bedenken van oplossingen zet 1Twente.nl de 'wisdom of the crowd' in.

Er ontstaat steeds meer context rondom het thema water. Zonder volledig te zijn in de opsomming: gelet op de meer dan 70 berichten over 'water en Enschede' zijn de volgende perspectieven aangestipt:

- Wateronttrekking door boeren
- Beschermingsmiddelen tegen wateroverlast
- Rol van waterschappen
- Twentse jeugd inschakelen voor oplossing waterproblemen

- Slim bouwen zonder wateroverlast
- Vetplantjes op dak tegen wateroverlast
- Hoe gaat waterberging in Enschede?
- Hoeveel water is nodig voor bierbrouwen?
- Water in de binnenstad: gebruik van grachten
- Stand van zaken rondom rioolbeheer

Strik erom

Als passende afsluiting van een half jaar aan onderzoek maakte de redactie van 1Twente.nl een waterkrant. Meer dan 80.000 exemplaren worden verspreid. In de aankondiging de volgende boodschap:

Water. Speelplek, broedkamer van leven, aanjager van handel en voorspoed. Maar ook bron van ergernis en overlast. De effecten van klimaatverandering laten zich voelen. Overvloedige regenval en hittestress. Hoe krijgt Enschede greep op het water? Want dat moet, anders krijgt de stad tot 2050 de rekening gepresenteerd: ruim 400 miljoen euro schade en onbewoonbare wijken. De stad moet op de schop. Ruim baan voor beken, want daar wordt Enschede beter en mooier van.

Ook een waterfietstocht door en langs Enschede heeft de omroep ingezet als middel om zoveel mogelijk mensen bij het project 'water en Enschede' te betrekken.

Fig. 2.2. Waterkrant van 1Twente
Bron: 1Twente

12

Hoofdstuk 3

Wat zijn de do's en don'ts bij serial investigative journalism?

Een redactie die aan langjarige dossiers werkt die journalistiek geënt zijn op een lokale omgeving kent do's en don'ts. Wat moet je vooral wel doen en wat zeker niet? Wat zijn de ervaringen van 1Twente.nl? Een aantal ervaringen van 1Twente Do's op een rijtje:

Inwoners informeren

De redactie moet vanaf het begin de urgentie van het probleem helder uitleggen aan het publiek. Daartoe gebruikt de omroep een zogenaamde 'explainer'. Het doel van zo'n explainer is in een aantal stappen het onderwerp te adresseren. Het begint met lokaal mensen (1) **alert** te maken. Dat kan met behulp van sociale media, het web of met AV-middelen die ene omroep ter beschikking heeft. Met behulp van (2) **beknopte info**, met behulp van een Ankeiler ter grootte van 50 woorden / kort filmpje wordt het probleem geschetst.

Inwoners erbij betrekken

Daarna volgen (3) **journalistieke bijdragen** ter grootte van maximaal 300 woorden of 3 minuten AV. Dat gebeurt op een gedoseerde manier. De zorg van de redactie moet zijn dat de gebruikers van de informatie (4) **context** krijgen. De reeks publicaties hangt met elkaar samen en werkt verdiepend.

Inwoners laten reageren

De reeks artikelen heeft behalve een informerend ook (5) een **analyserend karakter**. Op basis van publieksreacties zorgt 1Twente ervoor dat de opinies en bijdragen van de burgers een plaats krijgen in het geheel. Het gaat hierbij om (6) **interactiviteit** tussen redactie en publiek. Een luisterend oor, gevoel en respect voor de lokale bevolking zijn belangrijke voorwaarden voor een succesvol dossier.

Inwoners bedienen met (social) media

Met alle mogelijke middelen de inwoners op de hoogte brengen en houden van (7) **updates**. Dat kan met behulp van de eigen informatiekkanalen. 1Twente heeft ervoor gekozen om ook klassieke middelen als een vragenlijst en een krant te gebruiken. Deze zeven stappen zijn ontleend aan Sunanta Yamthap & Aranya Siriphon (2021). > [LINK](#)

Inwoners en redactie 'snappen' het stappenplan

Het moet voor de inwoners heel duidelijk zijn wat je doet. 1Twente werkt volgens een stappenplan. De redactie moet de manier van werken ook erg goed snappen. Een uitdaging was in het begin wel hoe je de werkwijze tussen de oren van de medewerkers / vrijwilligers krijgt? Dat was best lastig. Het bleek het grootste omschakelpunt. Wegblijven van een overmaat aan 112-nieuws. Er haakten ook collega's af. 1Twente hanteert nu een mix van journalistieke activiteiten, maar de focus blijft op de dossiers liggen. Soms lenen bepaalde nieuwsverhalen zich ook voor meer achtergronden. Die belanden dan niet in een dossier, maar kennen enkele follow-ups.

13

Een aantal Don'ts:

Het productieproces laten lopen

Het proces dat binnen een dossier zijn eigen dynamiek krijgt, te weinig blijven volgen. Het is zaak dat de (hoofd)redactie ervoor waakt dat de waan van de dag geen voorrang krijgt boven dit proces. Het is voor een nieuwsgedreven redactie soms erg lastig om de langere termijn focus van zo'n project vast te houden en dat is dan ook de uitdaging van de leidinggevende. Achteraf geeft het een enorme trots op de geleverde prestatie, omdat het opgebouwde dossier niet vervliegt.

De focus laten vervagen

Hoe behoud je de focus bij de redactie op een thema? Ook als het er al heel wat zijn?
Als 1Twente een project oppakt dan geldt dat voor de gehele redactie. De creativiteit van de mensen is nodig.

Bij te weinig bronmedewerking afhaken

Bij lastige of persoonlijk moeilijke onderwerpen werken bronnen soms niet mee. Dat ervoer de redactie rondom het thema armoede. Iedereen kent wel het verhaal van de gratis boodschappenhulp die moest worden terugbetaald door een bijstandsmoeder uit Wijdemeren. In het 'Armoede dossier' kwam de redactie tientallen van dergelijke lokale verhalen tegen van burgers die in armoede leven en met sancties van de lokale overheid te maken kregen. Echter... niemand wilde op camera meewerken. De redactie bedacht een truc: er werden dertig van die cases geselecteerd, gescript en nagespeeld door tien acteurs. Dat leidde tot grote opwindning bij de gemeente. Enschede bleek niet zo sociaal als werd gedacht. Deze manier van berichtgeving wordt nu gebruikt als lesmateriaal in het onderwijs.

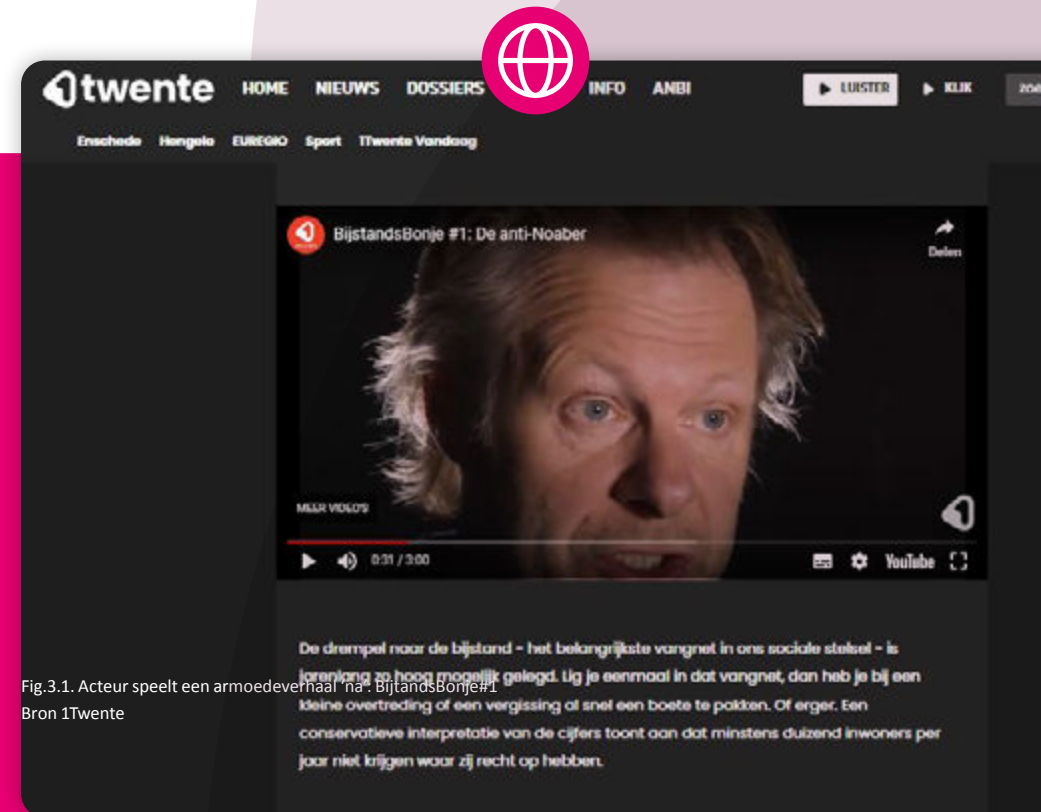

Fig.3.1. Acteur speelt een armoedeverhaal na: BijstandsBonje#1
Bron 1Twente

Hoofdstuk 4

Wat moet een lokale omroep kennen en kunnen om serial investigative journalism te bedrijven?

De omroep moet beschikken over journalistieke professionals die lokaal geworteld zijn en de journalistieke backbone van de organisatie vormen. Wat houdt dat concreet in? Bij de beantwoording van deze vraag wordt gelet op wat een professional bij een lokale omroep moet kunnen en kennen. Een van de medewerkers van 1Twente.nl dient als voorbeeld.

Wilco Louwes is een voorbeeld van een journalistieke professional. Tijdens zijn hbo-opleiding bij Windesheim (journalistiek) bleef hij bij Tubantia hangen. Hij liep daar stage. Na elf jaar maakte hij de overstap naar 1Twente.nl. Louwes heeft bij deze lokale omroep zijn passie gevonden. In zijn portefeuille zit politiek en bestuur. Hij is verder geboren en getogen in Enschede. Wilco: "Er zijn weinig straten in Enschede die ik niet heb bezocht." Waarom zijn interesse voor afval en de illegale bijstort? Zij komt voort uit zijn politieke en bestuurlijke belangstelling. Die was voor het eerst gewekt in 2016. Toen besloot de gemeente tot het instellen van Diftar (Dat staat voor gedifferentieerde tarieven en houdt in dat de afvalstoffenheffing voor huishoudens afhangt van de hoeveelheid restafval die zij aanbieden). De vragen waren: Werkt het wel, wegen de kosten op tegen de baten? Wilco: "Je zag overal in de stad naast de container afval liggen. Het gratis naar de stort brengen was ook weg. Bij 1Twente.nl ben ik dit thema blijven volgen."

Om de serie over de gevolgen van de invoering van Diftar in Enschede te kunnen volgen, worden de journalistieke uitgangspunten van Kovach & Rosenstiel (2017) getoetst aan de reeks journalistieke bijdragen over dit thema. Zij zijn

niet alle van de hand van Wilco Louwes, maar hij is er wel het meest mee bezig geweest.

Journalistieke (vak)kennis - kunde

De punten van Kovach & Rosenstiel op een rijtje over het thema 'afval' als dossier en als doorlopend verhaal, wat telkens updates kent:

Een goed voorbeeld is het verhaal over afval en aso-gedrag:

De elementen van Kovach & Rosenstiel (2021) getoetst aan de hand van berichtgeving over de gevolgen van de afvalpolitiek in Twente:

1 Waarheid: De gemeente ontkent dat de overlast van illegale bijstort enorm is toegenomen. Dit statement wordt aangeduid. De feiten weerspreken de reacties van de gemeente: in drie jaar tijd (2016 – 2019) is het aantal meldingen van illegale bijstort verdubbeld.

2 Publiek: Het publiek krijgt een stem doordat een enquête is gehouden. Publiek kon ook zelf met een oplossing komen. De uitkomst van de vragenlijst was vooral herinvoering van het gratis storten.

3 Checken van feiten: Voor Diftar werd al afval gedumpt. In het begin waren alleen de meldingen bekend, niet de kilo's. Via gemeente en Twente Milieu en via een WOB-verzoek zijn de feiten boven tafel gekomen.

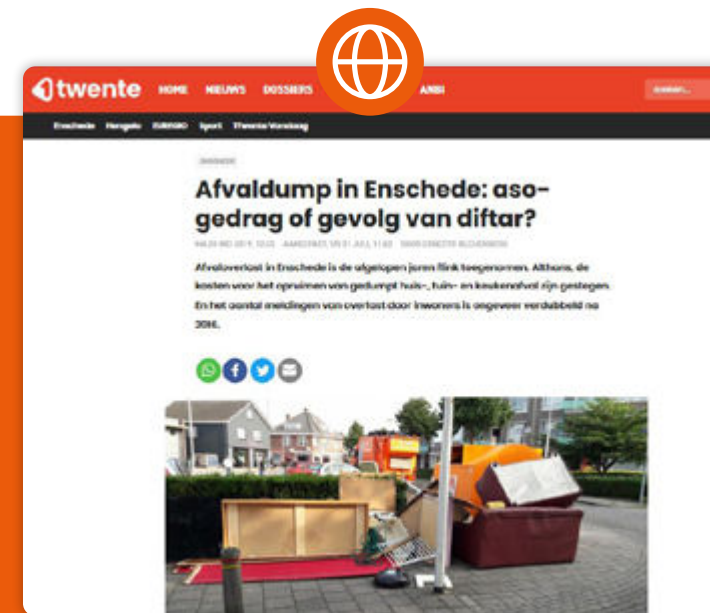

Fig.4.1. Aso-gedrag als gevolg van de afvalplannen van de gemeente Enschede
Bron: 1Twente.nl

15

Wat bleek? De meldingen waren verdubbeld en de kosten waren verdubbeld. Een voorbeeld van check en double check.

- 4 **Macht controleren:** Er liep al een proces in de raad om naar deze problematiek te kijken. De coalitiepartijen waren terughoudend. De oppositie was duidelijker. In het licht van de verkiezingen ging de partij die de wethouder afval leverde, schuiven.
- 5 **Faciliteer debat:** In gesprekken met de politieke partijen werd het thema afval steeds op de agenda gezet. Het publiek maakt zich er druk om. Publiek kon foto's insturen van illegale bijstort. In een jaar tijd zijn 730 foto's ingestuurd.

- 6 **Strik was er even :** rondom de verkiezingen van 2018 was de politiek het beu. Dat was een mooi moment om daar wat mee te doen. Bij de verkiezingen was de afvaloverlast een van de grote pijnpunten. Toen is er van alles beloofd, maar na een half jaar pakte 1Twente de problematiek weer op.
- 7 **Positief:** van 2019 – 2023: van 75 kg per huishouden naar 300 kg. Uiteindelijk is het de politiek die de beslissingen neemt.

Maatschappelijke kennis - kunde

- 1 **Lokale Bronnen:** gemeente, gedragsspsycholoog en andere experts op dat gebied. Maar ook gesprek met een ambtenaar in Weert, die wel scheiding van afval had ingevoerd, maar geen Diftar. De vraag was: hoe pak je het aan?
- 2 **Stad kennen:** Hoe is een buurt samengesteld? Wat voor soort mensen wonen er? Welke sociale problematiek speelt er? Wilco Louwes: "Dat leert je meer de emoties begrijpen die er spelen." Er zijn bijna vijftig opmerkingen gemaakt bij een oproep op Facebook over zwerfvuil.
- 3 **Dossier kennis:** Journalist moet zoveel mogelijk de achtergronden kennen. Dat houdt in dat je rapporten kent, de deskundigen volgt die erover publiceren, gebruik van data die je voor de feiten kunt inzetten. Werken met grafieken horen erbij. Het vertalen van de cijferbrij waar mensen anders in verzuipen.
- 4 **Kennis van actualiteit:** De ontwikkelingen blijven volgen, waardoor je een echte gesprekspartner wordt voor de gemeente en andere instanties die met het probleem te maken. Geen hit 'n run-mentaliteit.

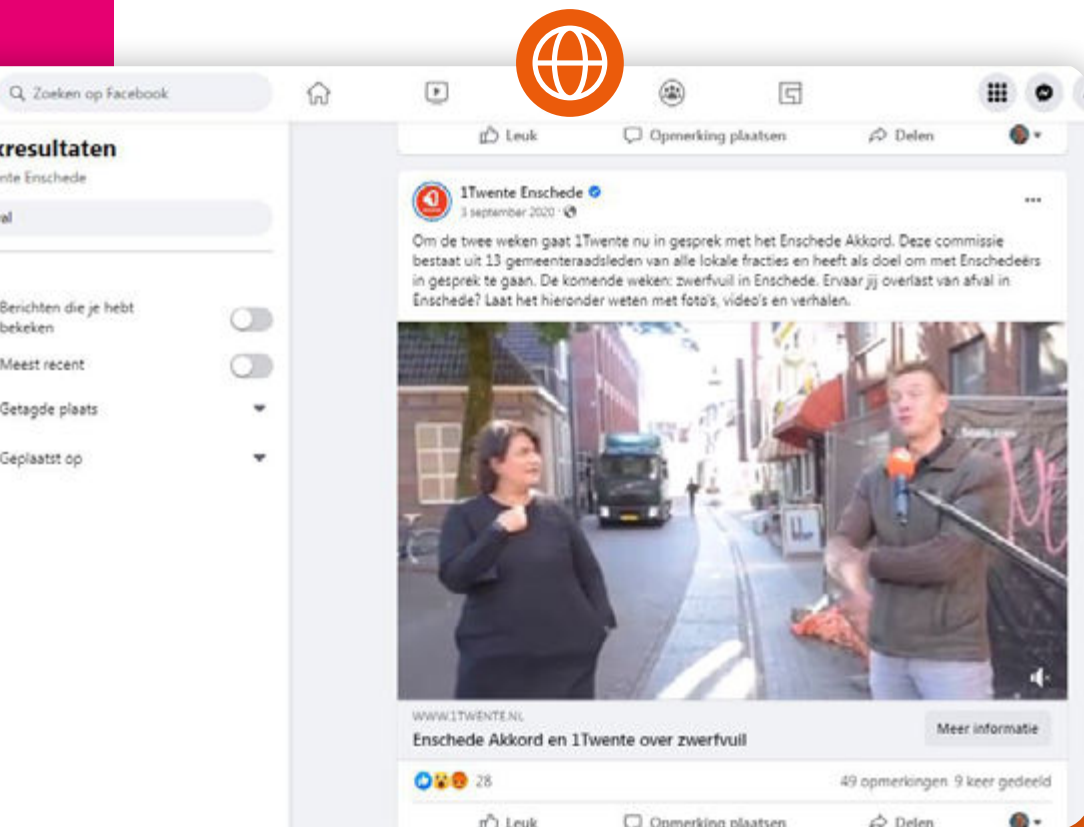

Fig. 4.2. Oproep Twentenaren over zwerfvuil in de stad Enschede op Facebook
Bron: 1Twente.nl

16

Berichtgeving over zwerfafval door 1Twente.nl (n=23)

Datum	Enschede	Hengelo	thema	Medium
18-9-2015		x	Plastic recycling	tekst
19-4-2016	x		Scholen plastic soup	tekst + video
8-9-2016		x	Gepimpte afvalcontainer	tekst
3-11-2016	x		Scholen waste battle	tekst + video
24-2-2017	x		Opruimen zwerfafval De Bothoven	tekst + video
14-7-2018	x		Opruimen zwerfafval Pathmos	tekst
19-6-2019		x	Bestrijding zwerfvuil wc Groot Driene	tekst
30-6-2019	x		Zwerfvuil Performance Factory	tekst
19-3-2020	x		Zwerfafval sportparken	tekst
18-9-2020	x		Afval Vlierstraat	tekst + video
22-10-2020	x		Afval wijk Deppenbroek	tekst + video
15-11-2020	x		Opruimen zwerfvuil Groningenstraat	tekst + video
14-1-2021		x	Clean up day	radio
20-4-2021		x	BurgerBelangen - kauwgom op straat	tekst + video
22-4-2021		x	Interview raadslid BurgerBelangen kauwgom	tekst + video
18-8-2021	x		Verhoging kosten zwerfvuil	tekst
2-1-2022		x	Kosteloze afvalinzameling	tekst
14-2-2022	x		De Wesselerbrink zwerfafvalvrij	tekst + video
16-2-2022	x		Hardnekkige afvaldump aangepak	tekst + video
10-3-2022	x		Bewonersplatform Deppenbroek tegen zwerfvuil	tekst + video
15-3-2022	x		Zwerfvuil - verkiezings issue	podcast
3-8-2022		x	Verrommeling Prins Bernhardplantsoen	Tekst

Dossier afval

In het begin was het een dossier afval en nu is het follow-up, een soort *continuing story*. Vrijwilligers kunnen een grote bijdrage leveren als informatiebron en tipgever, waarna de professionals de uitvoering dan wel aansturing van de uitwerking voor hun rekening nemen. Min of meer is nu de evaluatie van het probleem aan de gang. De vraag is: Hoe effectief zijn de maatregelen? Mogelijk kan 1Twente.nl meer gebruik gaan maken van het publiek, bijvoorbeeld met behulp van een APP-groep in wijken het probleem in kaart brengen.

Het dossier afval bij 1Twente.nl gaat niet alleen over Enschede, maar ook over Hengelo. Het bevat 238 artikelen in totaal. Over zwerfafval, de zogenaamde illegale bijstort handelen 23 artikelen. Het gaat over en periode van 18 september 2015 tot en met 3 augustus 2022. De verdeling over de media van deze artikelen en de thema's (wijk- of stadgebonden) zijn te vinden in schema fig. 4.3.

Op 3 november 2022 vervolgt de serie over afval in Enschede. De totale kosten voor het opruimen van illegale stort en bijplaatsingen bij containers rijzen de pan uit. Het kost de gemeente Enschede in 2021 bijna een half miljoen euro. Ook in 2022 is er een toename van illegaal gedumpt afval. Zo houdt 1Twente de vinger aan de pols. De oplossingen zijn invoering van grof-vuil-rondes en het verhogen van het quotum gratis stort per huishouden. Ook hier weer de oplossingsgerichte aanpak. [>LINK](#)

Fig. 4.3. Schema dossier – follow-ups zwerfafval berichtgeving 1Twente.nl

17

Hoofdstuk 5

Welke (social) media kun je het beste inzetten?

Zodra een omroep Serial Investigative Journalism bedrijft, zijn sociale media van belang. Via deze media kan iedereen reageren op de thema's die een omroep centraal stelt. Iedereen houdt tevens in dat alle reacties van voors en tegens aan bod kunnen komen. De redactie krijgt zo veel meer zicht op de ontwikkelingen van een onderwerp. Het biedt kansen en perspectieven om meer diepgang te verkrijgen en de contacten in te zetten als bronnen.

Verder sluit de inzet van social media aan bij de trends die het Commissariaat voor de Media constateert in 2020 - 2021. Deze drie trends in het (sociale) mediagebruik in Nederland zijn:

Trend 1: Digitalisering mediaconsumptie zet door, ondanks tijdelijke stijging in consumptie traditionele kanalen

In coronatijd keek het publiek meer dan normaal televisie en luisterde meer dan anders naar de radio. Nieuws over besmettingen, cijfers over vaccinaties... het publiek wilde het weten. Vooral de oudere groep kijkers en luisteraars trokken naar de klassieke media. De jongeren laten het lineair kijken en luisteren voor wat het is en richten zich op digitale kanalen. Ook de oudere groep is aan het veranderen. Het onderzoeksverslag meldt:

“(...) een blijvende verandering in mediagebruik (wordt) weerspiegeld (van lineair naar digitaal), die vooralsnog langzaam van jong naar oud wordt doorgezet.”

Trend 2: Streamen wordt mainstream

De kijker en luisteraar wil informatie consumeren op een tijdstip dat het hen schikt. Er is een groei zichtbaar in audio-on-demand en video-on-demand. Er komt steeds meer aanbod, ook tegen betaling. Het aantal podcasts groeit spectaculair.

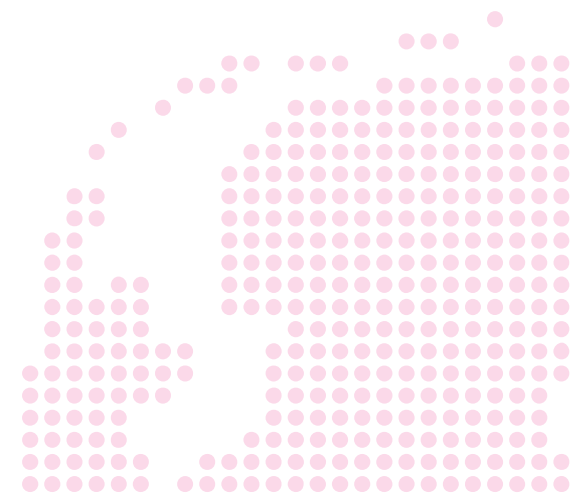
Trend 3: Mediakanalen convergeren

Het geschreven woord blijft bestaan, maar de vormen die er digitaal bijpassen (audio, video, animaties) zetten nu de toon. Het onderzoeksverslag meldt:

“Nieuwsmedia worden zowel online als via sociale media goed gevonden. Dit betekent dat de scheidslijnen tussen mediumtypen vervagen en het steeds minder relevant wordt waar het publiek met het merk in aanraking is gekomen.”

5.1. Facebookpagina van 1Twente.nl over Enschede

18

Welke sociale media zet 1Twente.nl in en wat zijn de scores per gebruikt medium?

Op de Facebookpagina van 1Twente.nl over de stad Enschede zijn meer dan 13.000 personen gericht. Met regelmaat informeert de redactie het publiek met behulp van Facebook. Het gaat over alle vormen van nieuws. Bijvoorbeeld het 112-Nieuws (aanrijdingen, ongelukken, brandweer, politie en hulpverlening komen aan bod). Ook sport (FC Twente en andere clubs) krijgt een belangrijke plek op de pagina's. Politieke verslaggeving en de standpunten van de partijen over lopende kwesties, zoals asielopvang krijgen een plekje op de pagina's.

De Facebookpagina van 1Twente.nl over Hengelo kent 3100 volgers, ruim een vierde van de pagina's van Enschede.

De invulling van deze pagina is vergelijkbaar met die van Enschede. Ook opvallend is dat er gebruik wordt gemaakt van dubbelplaatsing: hetzelfde bericht, maar dan op twee plekken zichtbaar.

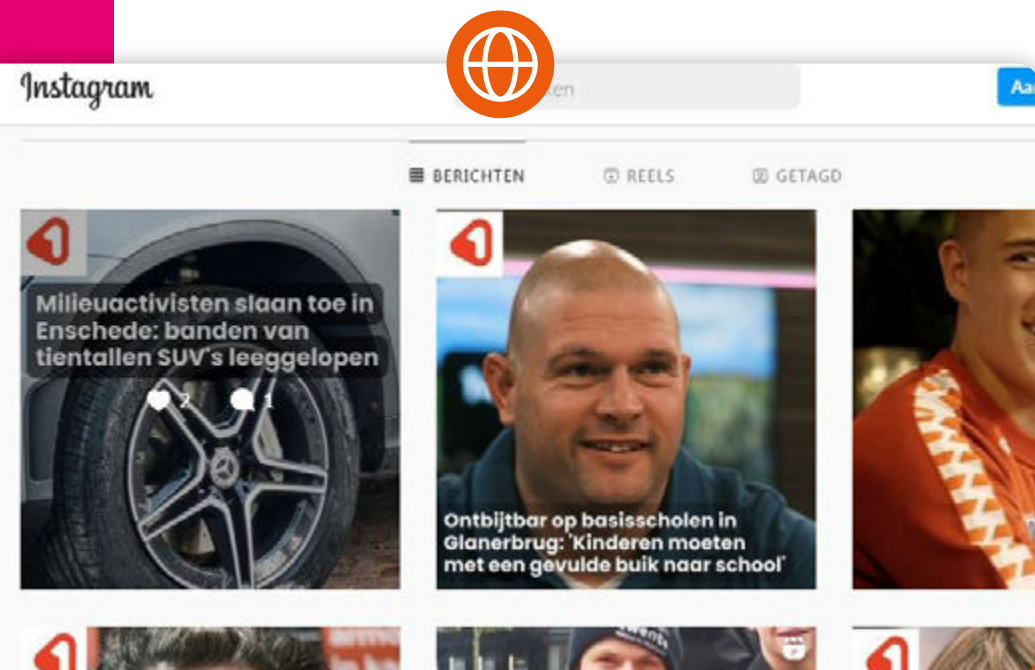
Instagram

De Instagrampagina van de omroep laat 1941 volgers zien, waarop 241 berichten zijn geplaatst. De berichten zijn actueel, want als in Enschede milieuvolgers de banden van benzineslurpende SUV lekprikken, dan krijgt dit bericht meteen een plaats op de site. Ook het schoolontbijt is op de Instagrampagina te vinden. De redactie volgt de plaatselijke

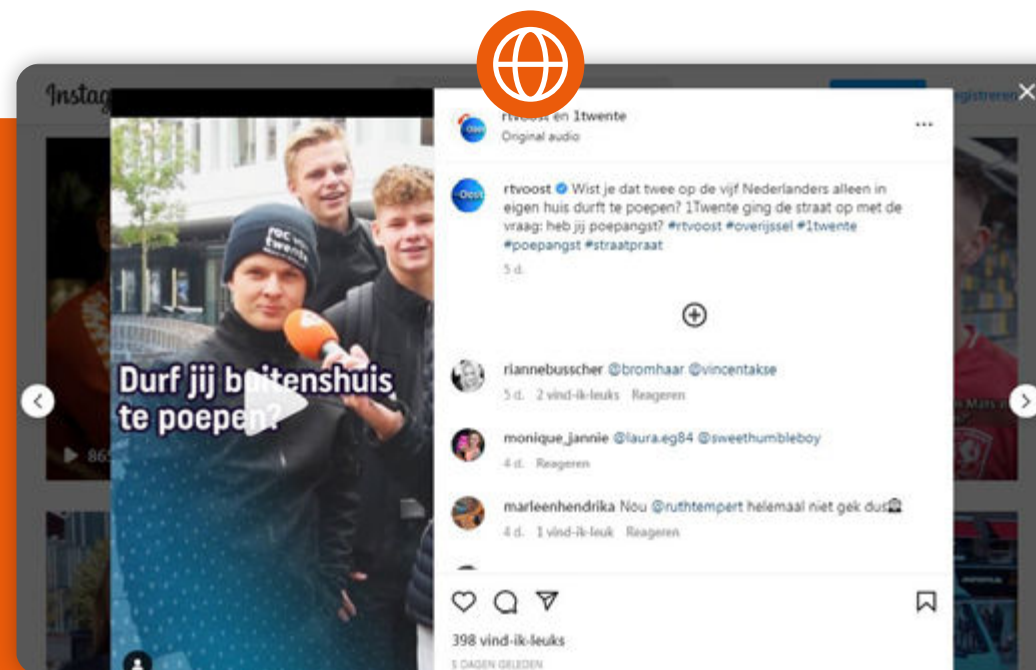
actualiteit op de voet en doet dat ook via de sociale media. Behalve berichten worden reels (filmpjes) geplaatst. De meest aangeklikte reel gaat over de vraag wie er buiten de deur durft te poepen. In samenwerking met RTVOost is de verslaggever op pad en stelt de vraag aan allerlei passanten. Deze aan elkaar geplakte vox pops doen het erg goed op Instagram. Meer dan 39.4k is het item bekeken en er is massaal op gereageerd.

Twitter

Zowel de redactie Enschede als die van Hengelo twittert het laatste nieuws. Enschede komt op 52.000 berichten, Hengelo op ruim 12.000 tweets bij meetpunt november 2022.

5.2. Berichtgeving op Instagram van 1Twente.nl

5.3. De meest aangeklikte reel over buitenshuis poepen op Instagram van 1Twente.nl

Hoofdstuk 6

Hoe voorkom je valkuilen en missers?

Welke valkuilen en missers zijn er voor wie lokale en streekgebonden journalistiek bedrijft? Wordt gekeken naar het stroomschema van journalistieke producties, dan zijn er zes 'stations' waar het mis kan gaan.

De zes eenheden die een rol spelen bij journalistieke producties zijn de **oorzaken** (aanleidingen) of gebeurtenissen die leiden tot een journalistiek product. De redactie dient zich vooraf goed op de hoogte te stellen wat de potenties zijn om een dossier te gaan ontwikkelen. Soms ligt de keuze niet meteen voor de hand, bijvoorbeeld een dossier over 'water'. In de praktijk blijkt dat het meer teweeg kan brengen dan op voorhand vermoed wordt. Daarna komen de **zenders**, de bronnen, de journalisten, het publiek in beeld die daarmee te maken hebben of krijgen. Het publiek vanaf het begin meenemen, is een hele opgave. In de praktijk blijkt dat noodzakelijk.

Daarna volgt de **boodschap** (de journalistieke inhoud). Omdat een dossier zijn eigen dynamiek kan krijgen, is het zaak alle perspectieven te onderzoeken die met het thema te maken hebben. Daardoor ontstaat een pallet, een soort lappendeken die diepgang en context biedt.

Vervolgens gebruiken journalisten een **medium** waarvoor een verhaalvorm wordt gekozen. Bij 1Twente.nl zijn de verhaalvormen tekst, foto, video, radio, podcast en inzet van sociale media. Na publicaties is het wenselijk te onderzoeken wat de **publieksreacties** zijn op het verhaal. Tot slot gaat het erom het **effect** van het journalistieke verhaal vast te stellen. Bij serial investigative journalism,

met een constructieve inslag, gaat het erom te zoeken naar een oplossing voor ontstane, gesignaleerde problemen.

Valkuilen

1 Slordig vooronderzoek

Een goed begin is het halve werk. Dat geldt ook voor de journalistiek. Investeren in vooronderzoek loont. Sommige thema's liggen voor de hand (armoede, energiecrisis, corona, stikstof), maar sommige niet, zoals 'water' of 'hulp in de huishouding'. Vooronderzoek veronderstelt dat er sprake moet zijn van een probleem (vorm van overlast, een teveel, een tekort, een conflict). Bij een probleem zijn er meestal twee of meer belanghebbende partijen betrokken. Soms komen die er samen niet uit. Als de journalistiek er zich mee gaat bemoeien, is het zaak dat een onafhankelijke rechter er zich als eerste mee bezighoudt. Mocht een zaak niet onder de rechter vallen, dan is een goed journalistiek gebruik om bij het samenstellen van een **feitenrelaas hoor en wederhoor** toe te passen. In dat feitenrelaas komen alle journalistiek **W'tjes** aan bod. Journalisten moeten weten **Wie** de betrokkenen zijn, **Waar** het over gaat, **Wat** er precies speelt, **Wanneer** het begon of wanneer iets escaleerde, **Waarom** partijen zich

zo opstellen, **Hoe** er eventueel samen uit te komen (oplossingsrecht).

2 Te ingewikkelde verhaallijnen

Een verhaal moet journalistiek aantrekkelijk verteld worden. Het publiek moet meteen begrijpen waar het over gaat. Het dient erbij betrokken te worden, vanaf het begin. Er zijn acht manieren om een verhaal journalistiek te vertellen. Dat zijn (1) de omgekeerde piramide, (2) de concentrische structuur, (3) de kettingstructuur, (4) de (a)chronologische structuur, (5) de cyclische structuur, (6) de piramidestructuur, (7) de chunkstructuur en (8) de inhouse-structuur (Kaashoek & Willemars, 2016).

Korte toelichting bij de verhaalstructuren (1-8):

Omgekeerde piramide leent zich goed voor een nieuwsverhaal. Na een centraal nieuwsfeit is de opbouw van belangrijk naar minder belangrijk. De tekst is inkortbaar vanaf de laatste alinea.

Cyclische verhaalopbouw werkt per alinea beantwoording van een publieksvraag over het thema. De inkortbaarheid werkt per alinea, afhankelijk van het nieuwsaanbod van een follow-up.

Kettingstructuren zijn er om na de lead (de intro) steeds een aspect nader uit te wtcujxfrhb erken. In de

lead geeft de maker een soort ‘belofte’ wat er komen gaat. De alinea’s daarna zijn de nadere uitwerking.

(A)cronologische opbouw leent zich goed voor reconstructies. Het nieuws wordt in de tijd geplaatst, van nieuw naar oud of andersom.

Cyclische verhalen krijgen na het begin een einde waar naar het begin van het verhaal wordt terugverwezen.

Voor het publiek ontstaat zo een afgerond geheel.

Piramidale verhalen werken met een zogenaamd begin als attention grabber. De gebruiker van het nieuws wordt als het waren in het verhaal getrokken. Deze vorm leent zich bijzonder voor spanning en dramatiek.

Chunkstructuren zijn bij uitstek geschikt voor online-berichtgeving. Het zijn alle zelfstandig te lezen blokjes tekst.

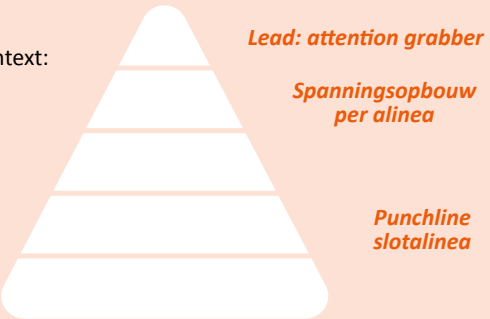
Inhouse-structuren gaan ervan uit dat verschillende mediavormen aan elkaar geknoopt kunnen worden. De maker gebruikt tekst, foto, interactieve video, interactieve grafische vormen.

3 *Te weinig focus*

Omdat bepaalde dossiers een langere looptijd bezitten, kan het voorkomen dat de urgentie om de ontwikkelingen op de voet te blijven volgen naar de achtergrond verdwijnt. Dat is in het nadeel van het bestaande, opgebouwde werk.

4 *Geen feedback*

Het gaat erom de dossiers met enige regelmaat tegen het licht te houden en de feedback op elkaar te bespreken. De redactie en het publiek moeten van elkaar weten wat er met (nieuwe) informatie is gedaan. Het is ‘dodelijk’ als een betrokken publiek geen zichtbaar resultaat merkt van de gedane inspanningen.

Gebruik	Vorm	Toepassing
(Nieuws) / Publiekscontext: Perspectief ligt bij het publiek		<p>Kop: attention grabber feit (1 regel)</p> <p>Lead: opvallendste (nieuws)-feiten (max.35 woorden).</p> <p>Tekst: per alinea spanningsopbouw, werkend naar punchline (laatste zin is uitsmijter) (Max. 50 woorden)</p> <p>Alinea: inkortbaarheid o.b.v. hele tekst</p> <p>Update: hele tekst</p> <p>Effect: diverterende informatie, publieksgericht</p>

21

Hoofdstuk 7

Wat is de opbrengst van de lokale serial investigative journalism?

Wordt de lat gelegd naast de resultaten van de lokale serial investigative journalism bij 1Twente.nl, dan valt op dat de indeling op de website loopt van algemeen naar bijzonder.

In de extra-dossiers biedt de omroep zicht op de langlopende en actuele kwesties: Enschede aan Zee en OmArm Enschede. Daarna volgen de dossiers die betrekking hebben op Twente: Woningnood, Twente drone-industrie, Corona en Eikenprocessierups.

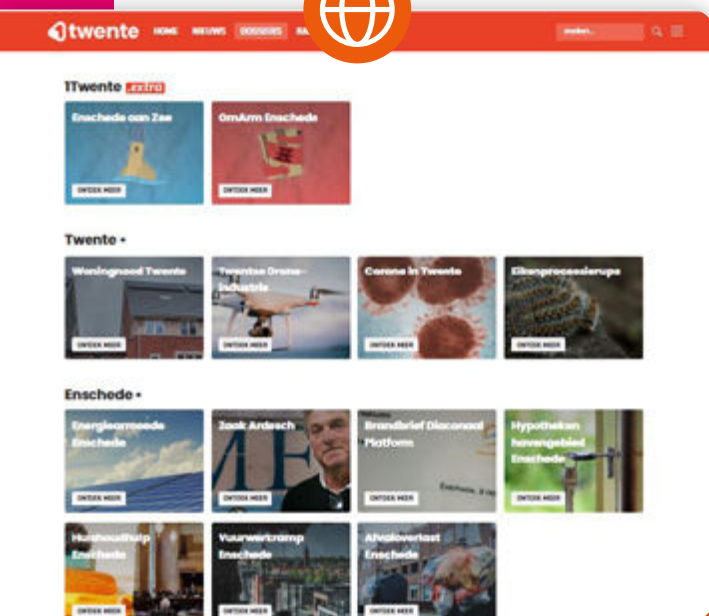
De dossiers over Enschede laten zeven thema's zien: van energiearmoede tot vuurwerkramp Enschede. Met dit laatste thema haalde die stad ook jarenlang het landelijke nieuws. De dossiers over Hengelo zijn verdeeld over zes

thema's, van klimaat tot Stork, een fabriek die ook met enige regelmaat het landelijke nieuws haalde. Tot slot zijn er series over flora en fauna en ook een van de bekendste politici uit de regio, Pieter Omzigt en andere bekende Twentenaren die worden geïnterviewd in de serie 1Twente het jaar.

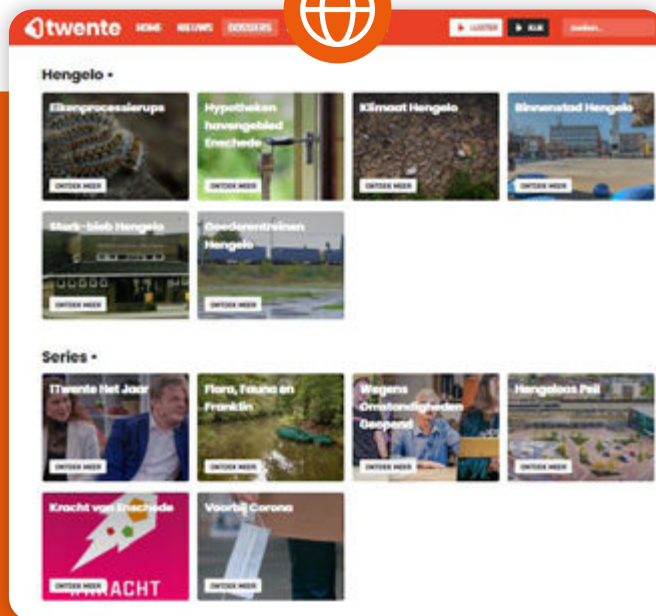
Inhoud dossier Enschede aan Zee

Een van de omvangrijkste dossiers is Enschede aan Zee. Het telt sinds de start op 11 januari 2019 tot en met 22 oktober 2022 in totaal 76 afleveringen. Enkele subthema's die het publiek aantreft over dit onderwerp zijn:

- Rioolbuizen waterberging Oldenzaalsestraat (29/1/2019)
- Wateroverlast Tolstraat in Glanerbrug (11/1/2019)
- Plan studenten voor grachten in de stad (5/3/2019)
- Zelfdenkende regenton (5/3/2019)
- Onttrekkingsverbod water voor boeren (7/3/2019)
- Water bedwingen anders ramp (8/3/2019)
- Oplossing wateroverlast fietswinkel Ten Tusscher (12/3/2019)
- Enquête wateroverlast (15/3/2019)
- Podcast Enschede aan Zee uitleg (25/3/2019)
- Podcast over 'Waterkrant' en waterfietstocht ((19/5/2019)

7.1. Overzicht dossiers 1Twente.nl

7.2. Overzicht dossiers en series 1Twente.nl

Verhaallijnen Enschede aan Zee (2019)

Wateroverlast (2019) > Oplossingen wateroverlast (2019) > Waterbeheersing (2019)

In 2020 gaan de subthema's over het water in Enschede over:

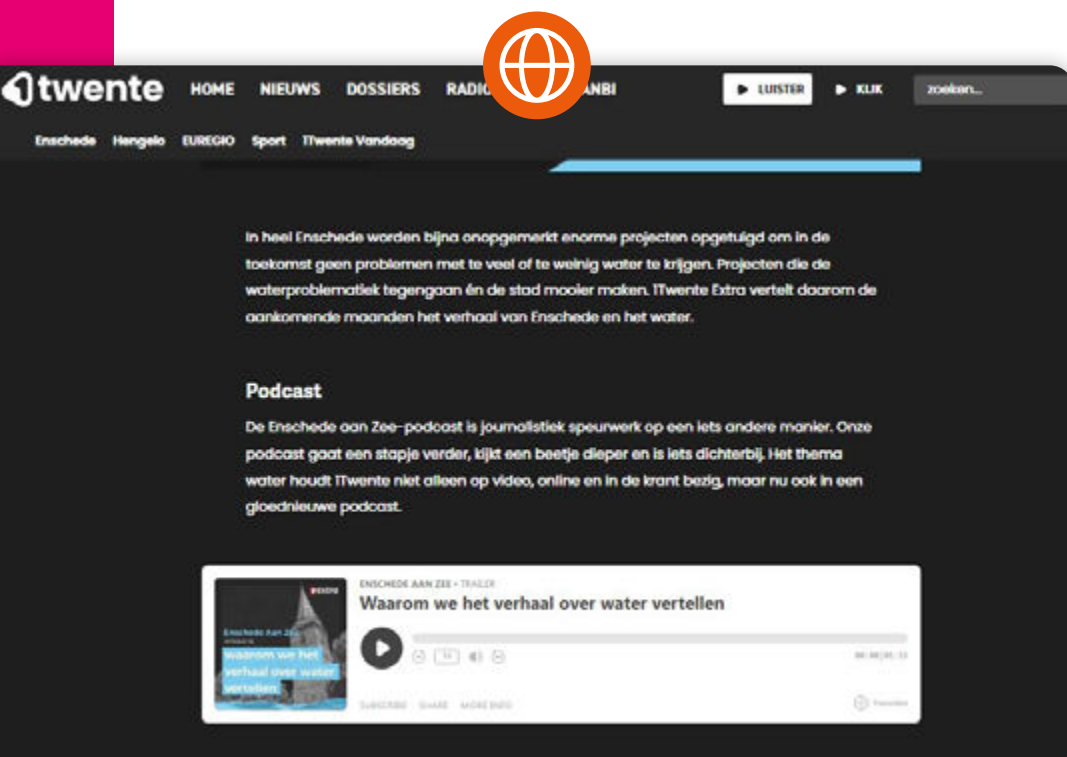
- Bijdrage waterschap aan stadsbeek (13/1/2020)
- Ruwenbos als oudste wadi (2/11/2020)
- Tweckelerveldse beek tegen hitte en wateroverlast (3/11/2020)
- Dak Holland Casino groene oase (24/11/2020)
- Project De Kop: opvang regenwater (4/12/2020)

Verhaallijnen Enschede aan Zee (2020)

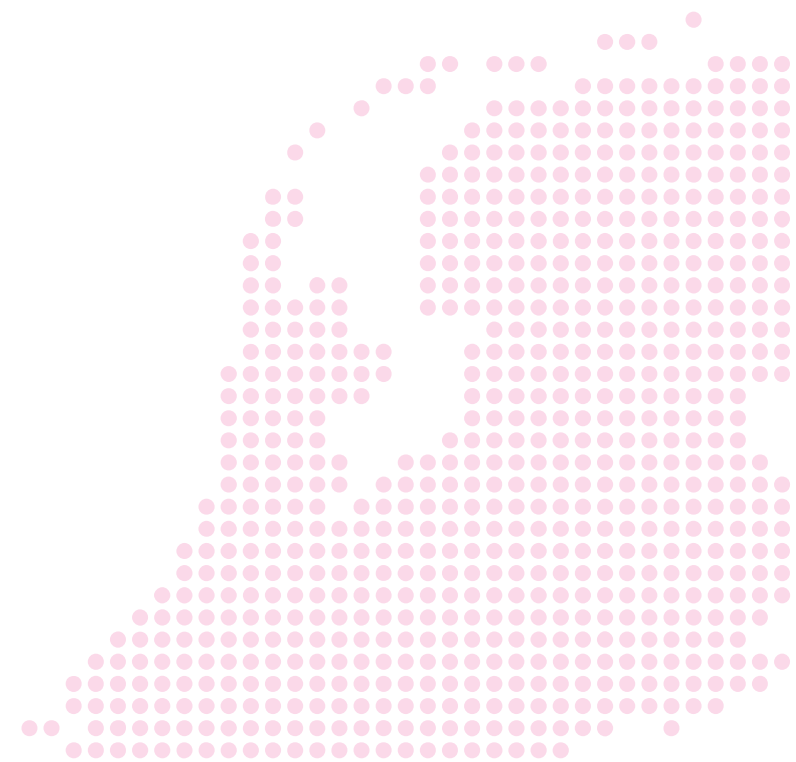
Oplossingen waterproblemen
(te kort / te veel) per wijk / locatie

- > Ruwenbos
- > Tweckelerveld
- > Holland Casino
- > De Kop

In 2022 vervolgen de subthema's en sluiten aan bij het weer dat extreme vormen aanneemt. Wie het gehele dossier Enschede aan Zee overziet, merkt op dat alle producten journalistiek van inslag zijn. Ze voldoen aan de normen en waarden waarop het vak rust (Kovach & Rosenstiel, 2021). Ze beantwoorden de journalistieke vragen (5 W's en H) en geven samen meer diepgang en inzicht in het thema. Door verschillende perspectieven van het 'waterthema' aan de snijden (waterschappen, gemeente, scholieren en studenten prikkelen om een oplossing voor het wateroverschot en – tekort te bedenken, stadsdichter erbij betrekken, bomendeskundigen en wetenschappers) krijgt het geheel veel diepgang en context.

7.3. Uitleg waarom 1Twente.nl begint met een hele serie over water in Enschede

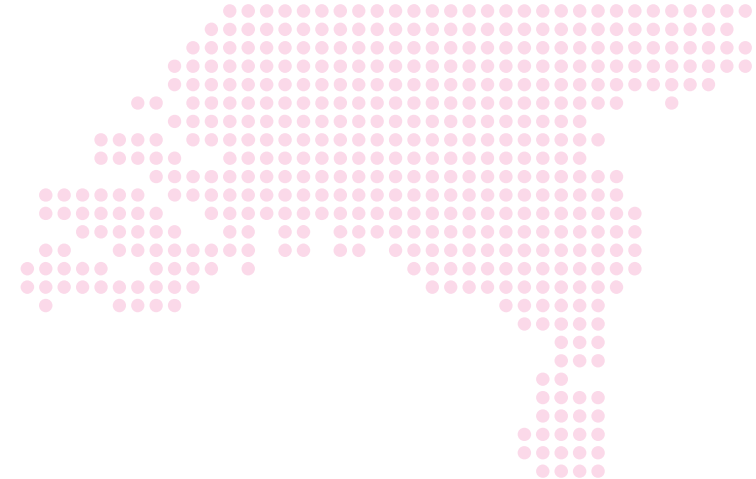

23

Hoofdstuk8

Welke tips en trics kunnen een omroep verder helpen?

Welke tips en trics helpen een omroep verder? Op welke manier kan een lokaal medium het verschil maken?
Enkele tips:

1. Vraag hulp aan burgers

Communicatie met burgers is een belangrijke voorwaarde voor een succesvol journalistiek verhaal. In alle stadia van het journalistieke proces (van idee tot publicatie) is het wenselijk het publiek steeds op de hoogte te houden. Hoe kan het publiek tussentijds reageren? De posts op de website laten bij elk dossier vijf mogelijkheden zien:

- doormailen naar derden
- delen via Twitter, Facebook, What'sApp

2. Blijf bij lokale thema's

Het blijft een basisregel dat lokale journalistiek over lokale onderwerpen dient te gaan. Dat kan natuurlijk ook dat landelijke onderwerpen een lokale saus krijgen. Het vertalen naar de locatie van soms landelijke problemen geeft een grote mate van betrokkenheid bij het publiek.

3. Stay tuned

Blijf gefocust bij een dossier dat over een bepaald thema gaat. Er zijn vaak veel aspecten die nog niet zijn belicht. Daardoor krijgt het thema meer diepgang. Het draagvlak van het publiek moet op het netvlies van de omroep blijven staan.

4. Hanteer basisregels journalistiek

Elk medium, of het nu internationaal, nationaal of lokaal is, houdt zich aan de elementen die journalistiek tot journalistiek maken. De eerste is de zoektocht naar waarheid. Die berust op gecontroleerde feiten. Journalisten gaan transparant te werk. Zij passen hoor en wederhoor toe. Zij gebruiken gecheckte en dubbel gecheckte bronnen. Waken ervoor dat zij partijdig zijn. Het klinkt wat hoogdravend, maar journalisten zijn feitelijk niemands vriend.

Een voorbeeld van deze basisregels is te vinden in het 'armoede' dossier van 1Twente.nl. In een verhaal wordt duidelijk dat de ambtelijke molen in Enschede de landelijke regels rigide toepast. Niet zo van: eerst de mensen en dan de regels, maar andersom. Landelijk speelde het debat over een mevrouw met een bijstandsuitkering die van haar moeder boodschappen kreeg. De overheid wilde een fors bedrag terugvorderen. Daar stak de rechter echter een stokje voor. Een voorbeeld dat lijkt op dit verhaal, staat in het dossier **OmArm Enschede** van 24 november 2021:

8.1. Artikel waaruit blijkt dat de menselijke maat rondom uitkeringen in Enschede scheef zit, bron: 1Twente.nl

24

Trics:**5. Stel journalistieke vragen (5 W's en H bij het dossier)**

De oplossing voor de journalistiek is dat bij de beantwoording van de vragen van het dossier recht wordt gedaan aan de betrouwbaarheid van het thema. Alle kanten zijn belicht. De zwakke plekken zijn in beeld gebracht. De oplossingsrichtingen voor het ontstane probleem aangedragen. Oplossingsrichtingen passen bij constructieve journalism. De positieve manier van kijken naar de problemen en de werkelijkheid geeft binding met het publiek.

6. Snel scoren werkt niet

Ga altijd na of je alle antwoorden hebt op de 5 W's en H bij het dossier. Zorg er altijd voor dat er geen open einden voorkomen. Bij een follow-up is het van belang de links naar gerelateerde informatie erbij te geven. Met een voorbeeld in het dossier **OmArm Enschede**: In het verhaal over de schulden van inwoners van Enschede is een insert (invoeging) gemaakt die gaat over de compensatieregeling van de energiekosten.

LEES OOK

Compensatieregeling energiekosten: Enschede komt ruim twee miljoen tekort

Als het Rijk dat tekort niet aanvult, is het de vraag hoe de stad dat op gaat vangen en of die huishoudens allemaal enigszins gecompenseerd gaan worden voor de hogere energielasten.

Nieuwe en olopende schulden

7. Argumentatie centraal

Wie een serie artikelen over hetzelfde thema opbouwt, werkt met degelijke research. Daarbij zijn hoor en wederhoor essentieel. Verder is het zaak dat de redactie nauwkeurig checkt of de partijen gelijkwaardig in beeld zijn zonder als omroep een standpunt in de nemen. In de berichtgeving waakt de omroep ervoor dat partijen inhoudelijk op elkaars argumenten ingaan. Het zorgvuldig scheiden van feiten, argumenten van meningen is een vereiste. De argumentatie, die op feiten berust, is leidend.

8. Maak dossiers overdraagbaar

Medewerkers van een omroep komen en gaan. Sla een dossier op een eenvoudige manier op in Word / Excel. Zorg dat dossiers gemakkelijk vindbaar zijn. Zet alle belangwekkende informatie bij elkaar, zoals contactgegevens, call sheets, publicaties, links naar bronnen e.d.

Wanneer je het goed uitvoert, wordt jouw medium relevant voor de samenleving, omdat je niet alleen de nieuwtjes van de dag brengt (incidenten) maar iets wezenlijks bijdraagt.

8.3. Gebruik van getekende illustraties ter ondersteuning van verhaalvorm longread over armoede, bron: 1Twente.nl

9. Durf te experimenteren

Een journalistiek medium kan gebruik maken van allerlei vormen om een verhaal te vertellen. Als een omroep steeds voor een standaard vorm kiest, dan gaat de berichtgeving naar oud brood smaken: je gaat er niet aan dood, maar het smaakt naar niets.

Bij 1Twente.nl komt de kijker / gebruiker in de dossiers diverse journalistieke verhaalvormen tegen, zoals een fietstocht met het thema 'water'. Of een overzicht waarbij twee textielsteden (Enschede en Tilburg) met elkaar worden vergeleken als het gaat om economische relaties in de regio in het thema 'armoede'. Wat bindt en wat scheidt deze steden van elkaar? Ook de illustraties kunnen onderscheidend zijn, bijvoorbeeld een armoedekaart of een tekening die helder maakt dat armoede context heeft. Wie voor een dubbeltje geboren wordt...blijft een dubbeltje of wordt minder waard als de overheid er zich met allerlei regelgeving mee bemoeit.

10. Durf te visualiseren

Uit onderzoek blijkt dat de huidige nieuwsconsument op zoek is naar een helder verhaal dat illustratief wordt ondersteund. Uit onderzoek van Cunha (2020) blijkt dat grafische informatie soms meer uitleg biedt dan tekst. Het bekende Chinese spreekwoord dat een plaatje meer vertelt dan 1000 woorden, is van toepassing. Natuurlijk leent niet elk verhaal zich voor grafische vormgeving. Ook de innovatieve manieren die grote mediaorganisaties zich kunnen veroorloven, kan niet van een lokale omroep worden verwacht. Een lokaal medium kan ook van eenvoudige middelen gebruikmaken, zoals zichtbaar bij 1Twente.nl. Met inzetstukjes binnen een lopend verhaal, links en filmpjes wordt een crossmediale vorm gehanteerd die van deze tijd is.

8.2. Insert over de energiecompensatie in Enschede Bron: 1Twente.nl

Nawerk

Mondelinge bronnen

Henk ten Harkel, hoofdredacteur 1Twente.nl

Flip van Willigen, directeur 1Twente.nl

Wilco Louwes, verslaggever 1Twente.nl

Geschreven bronnen

Commissariaat voor de Media (2022), *De staat van de lokale nieuws- en informatievoorziening 2022*, Onder redactie van Edmund Lauf, Swantje Brennecke, Hilversum.

Cunha, R. (2020). Journalism, data visualization, and perception about readers, in: *Brazilian journalism research*, 16(3), 526-549.

Holm, A. B., Haagerup, J., & Kvam, H. (2022). Dialogue IO3.

Kaashoek, P. en M. Willemars (2016), *Journalistiek denken en doen. Focus op data en content*, Amsterdam.

Kaashoek, P. (2020), 'Meer waardering voor journalist door moeilijker te benaderen publiek in coronatijd', in: *Villamedia online*, 10/7/2020. > [Link](#)

Kaashoek, P. (2021), 'Journalistiek in coronatijd: Van waardering naar wantrouwen', in: *Villamedia online*, 18/3/2021. > [Link](#)

Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2021). *The Elements of Journalism, Revised and Updated 4th Edition: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect*. Crown Publishing Group (NY).

McIntyre, K., & Gyldensted, C. (2018). Constructive journalism: An introduction and practical guide for applying positive psychology techniques to news production, in: *The journal of media innovations*, 4(2), 20-34.

Raad voor het Openbaar Bestuur (2020), *Lokale media: niet te missen*, Den Haag.

Ratering, L. (2019), *Niet kijken, maar luisteren*, Enschede.
Yamthap, S., & Siriphon, A. (2022). 'Digital Journalism and News and Feature Video Writing in the 21st Century', in: *Volume 17*(3).